

DLA
ABSOLWENTÓW
SZKÓŁ
PODSTAWOWYCH

Poznać przeszłość

Karty pracy ucznia

do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum

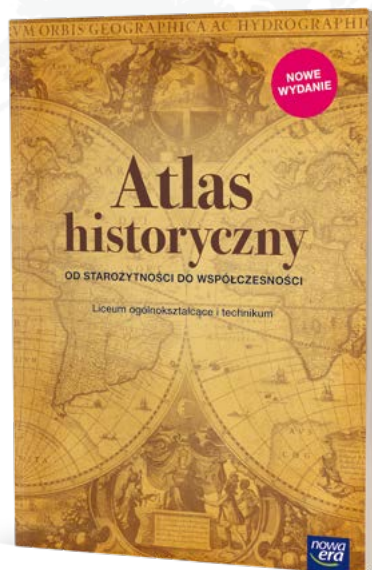
1

Zakres podstawowy

Atlas historyczny

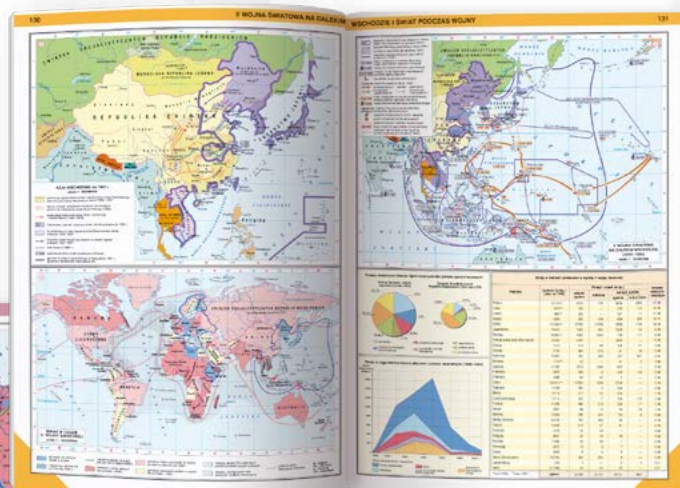
Od starożytności do współczesności

Liceum ogólnokształcące i technikum

Atlas historyczny *Od starożytności do współczesności* dla liceum ogólnokształcącego i technikum ilustruje dzieje ludzkości od prehistorii po współczesność. Ułatwia kształcenie ważnej umiejętności przedmiotowej – lokalizacji czasowo-przestrzennej wydarzeń historycznych z dziejów Polski, Europy i świata.

Przejrzyste mapy ułatwiają korzystanie z atlasu. Poszczególne epoki historyczne wyróżniono kolorami charakterystycznymi dla całej serii atlasów Nowej Ery.

Zawiera ponad 300 map tematycznych i przekrojowych, liczne plany bitew i miast, schematy, diagramy, dane statystyczne oraz obszerny indeks nazw.

Krzysztof Jurek

Poznać przeszłość

Karty pracy ucznia

1

do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum

Zakres podstawowy

Poznać przeszłość

Karty pracy ucznia 1 uzupełniają podręcznik autorstwa **M. Pawlaka, A. Szwed**
Poznać przeszłość 1. Zakres podstawowy dopuszczony do użytku szkolnego i wpisany
do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do nauczania historii.
Numer ewidencyjny podręcznika w wykazie MEN: 1021/1/2019

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy o przestrzeganie praw, jakie im przysługują.
Zawartość publikacji możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym,
ale nie umieszczaj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, to nie zmieniaj ich treści
i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Możesz skopiować część publikacji jedynie na własny użytek.

Szanujemy cudzą własność i prawo. Więcej na www.legalnakultura.pl

© Copyright by Nowa Era Sp. z o.o. 2019
ISBN 978-83-267-3653-7

Redakcja merytoryczna: Krzysztof Mrozowski.
Współpraca redakcyjna: Joanna Adamczak, Tomasz Duchnowski.
Opracowanie map myśli: Tomasz Bach, Paweł Niewiadomy, Pamela Sierla-Próchnicka.
Redakcja językowa: Aleksandra Bednarska.
Nadzór koncepcyjno-redakcyjny: Anna Pietrzak.
Nadzór artystyczny: Kaia Pichler. **Opieka graficzna:** Ewa Kaletyn.
Projekt okładki: Maciej Galiński.
Projekt graficzny: Sławomir Włodarczyk, Marek Błoszko.
Opracowanie graficzne: Ultra.
Ilustracje: Wioleta Herczyńska.
Mapy: Jarosław Jakubiak.
Fotoedycja: Magdalena Dzwonkowska, Przemysław Traczyk.
Realizacja projektu graficznego: Jarosław Kosiorek, Mateusz Wysięcki.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów:

A+K Kobus/TravelPhoto okładka (Bobolice); **BE&W:** s. 83, 125, Alamy/Evgeny Prokofyev s. 4-21 (piramidy), Ann Ronan Pictures s. 8, Fine Art Images s. 136, The Granger Collection s. 32;
Forum/Interfoto s. 113; **Gallo Images Poland/Getty Images:** DaAgostini s. 112-135 (Krak de Chevalier), Gamma-Rapho/Raphael Gaillarde s. 74, Hulton Archive/Imagno s. 67-90 (korona), Ivan
Dmitri/Michael Ochs Archives s. 22-42 (Partenon), PHAS s. 66, Photo12 s. 14, ullstein bild/Markus Matzel s. 46, Universal Images Group/Christophel Fine Art s. 71; **Getty Images/Stockphoto:**
antonbello s. 11, Brunette s. 38 (kolumna jońska), Kirill Makarov s. 38 (kolumna koryncka); **Indigo/Alamy:** Aliaksandr Mazurkevich s. 43-66 (Kolosseum), Ancient Art and Architecture s. 127, Azor
Photo s. 56 (rzeźba), Bjorn Grotting s. 38 (kolumna dorycka), David Sutherland s. 136-160 (kaplica w Lublinie), Elio Lombardo s. 56 (kolumna), FALKENSTEINFOTO s. 76, FL Historical ID s. 148,
funkyfood London - Paul Williams s. 58, Gennaro Di Bisceglie s. 42, Heritage Image Partnership Ltd s. 121, History and Art Collection s. 119, Krzysztof Nahlik s. 91-111 (Tyniec), Lanmas s. 55
(plaskorzeźba), Odyssey-Images s. 37, Peter Horree s. 56 (fresk), PRISMA ARCHIVO s. 103, Rolf Richardson s. 135, Science History Images s. 130, Sites & Photos/Capture Ltd s. 55 (fresk),
Susana Guzman s. 23, Taras Verkhovynets s. 154; **Indigo/Photo12** s. 68; Shutterstock okładka (smartphone).

Wydawnictwo dołożyło wszelkich starań, aby odnaleźć posiadaczy praw autorskich do wszystkich utworów zamieszczonych w podręczniku.
Pozostałe osoby prosimy o kontakt z Wydawnictwem.

Nowa Era Sp. z o.o.
Aleje Jerozolimskie 146 D, 02-305 Warszawa
www.nowaera.pl, e-mail: nowaera@nowaera.pl
Centrum Kontaktu: 801 88 10 10, 58 721 48 00

Druk i oprawa: DRUK-SERWIS Sp. z o.o. Ciechanów

Spis treści

I. Pierwsze cywilizacje

1. Zanim zaczęła się historia	4
2. Starożytna Mezopotamia	7
3. Starożytny Egipt	10
4. Izrael i Fenicja	13
5. Cywilizacje Indii i Chin	16
Na wrywki	19
Karta powtórzeniowa	20

II. Dzieje starożytnej Grecji

1. Hellada i Hellenowie	22
2. Ateńska demokracja	25
3. Starożytna Sparta	28
4. Wojny grecko-perskie	31
5. Podboje Aleksandra Macedońskiego	34
6. Kultura starożytnej Grecji	37
Na wrywki	40
Karta powtórzeniowa	41

III. Dzieje starożytnego Rzymu

1. Republika rzymska	43
2. Podboje Rzymu	46
3. Początki cesarstwa rzymskiego	49
4. Imperium Rzymskie	52
5. Osiągnięcia Rzymian	55
6. Narodziny chrześcijaństwa	58
7. Upadek cesarstwa rzymskiego	61
Na wrywki	64
Karta powtórzeniowa	65

IV. Początki średniowiecza

1. Cesarstwo bizantyjskie	67
2. Narodziny i podboje islamu	70
3. Na gruzach Imperium Rzymskiego	73
4. Imperium Karola Wielkiego	76
5. Czasy Ottonów	79
6. Feudalizm i społeczeństwo stanowe	82
7. Pierwsze państwa Słowian	85
Na wrywki	88
Karta powtórzeniowa	89

V. Polska za pierwszych Piastów

1. Pradzieje ziem polskich	91
2. Początki państwa polskiego	94
3. Panowanie Bolesława Chrobrego	97
4. Kryzys monarchii Piastów	100
5. Od Bolesława Śmiałego do Bolesława Krzywoustego	103
6. Testament Bolesława Krzywoustego	106
Na wrywki	109
Karta powtórzeniowa	110

VI. Pełnia i schyłek średniowiecza

1. Między cesarstwem a papieżem	112
2. Wyprawy krzyżowe	115
3. Najazdy mongolskie	118
4. Wieś i miasto w średniowieczu	121
5. Kościół w średniowieczu	124
6. Europa późnego średniowiecza	127
7. Kultura średniowiecznej Europy	130
Na wrywki	133
Karta powtórzeniowa	134

VII. Polska w późnym średniowieczu

1. Polska dzielnicowa	136
2. Odbudowa Królestwa Polskiego	139
3. Polska za Kazimierza Wielkiego	142
4. Od Andegawenów do Jagiellonów	145
5. Wielka wojna z zakonem krzyżackim	148
6. Kazimierz Jagiellończyk i wojna trzynastoletnia	151
7. Kultura Polski średniowiecznej	154
Na wrywki	157
Karta powtórzeniowa	158

1. Między cesarstwem a papieżem

Zadanie 1.

Połącz podane pojęcia z właściwymi objaśnieniami.

nepotyzm ■	■ handel godnościami kościelnymi
symonia ■	■ łamanie ślubów czystości (celibatu)
	■ pobieranie opłat za udzielania sakramentów
	■ obsadzanie stanowisk kościelnych krewnymi

Zadanie 2.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wyjątkowy prestiż opactwa w Cluny wynikał z faktu, że

- A. funkcję opatów sprawowali tu zwykle krewni francuskich królów.
- B. jego władze były wybierane bezpośrednio przez papieża.
- C. pozostawało ono w pełni niezależne ekonomicznie.
- D. ściśle przestrzegano tu reguły zakonnej.

Określenie *antypapież* odnosi się do

- A. papieża, który sprawując tę funkcję, postępuje niegodnie.
- B. władcy prowadzącego działania wrogie wobec głowy Kościoła.
- C. kontrkandydatów, którzy nieskutecznie starali się o wybór na papieża.
- D. osoby, która bezzasadnie rości sobie prawo do godności biskupa Rzymu.

Zadanie 3.

Wyjaśnij, jakie problemy miało rozwiązać wprowadzenie wyboru papieża przez kardynałów zgromadzonych na konklawe.

Zadanie 4.

Uporządkuj w kolejności chronologicznej podane wydarzenia, wpisując odpowiednie litery w kratki na osi czasu.

A. zakaz mianowania biskupów przez świeckich	D. usunięcie Grzegorza VII z Rzymu
B. nałożenie ekskomuniki na Henryka IV	E. wyprawa Henryka IV do Canossy
C. zdjęcie ekskomuniki z Henryka IV	F. bunt poddanych Henryka IV

Zadanie 5.

Zapoznaj się z materiałami źródłowymi, a następnie wykonaj polecenia.

Źródło A

Źródło B

W imię świętej i nierozdzielnej Trójcy. Ja Henryk, z Bożej łaski cesarz rzymski Augustus, dla miłości Boga i Świętego Rzymskiego Kościoła oraz pana papieża Kaliksta i dla zbawienia duszy mojej, odstępuję Bogu, świętym apostołom Pańskim Piotrowi i Pawłowi i świętemu Kościołowi katolickiemu wszelką inwestyturę za pomocą pierścienia i pastorału, zgadzając się we wszystkich kościołach mego królestwa lub cesarstwa na kanoniczny wybór i wolną konsekrację. [...]

Źródło: *Wiek V–XV w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 2003, s. 129.

a) Opisz scenę ukazaną w źródle A.

b) Wyjaśnij, w jaki sposób mieli być obierani najwyżsi dostojnicy kościelni według wystawcy źródła B.

c) Oceń, czy ukazana na ilustracji (źródło A) ceremonia przebiegała zgodnie z postanowieniami przytoczonego dokumentu (źródło B). Uzasadnij odpowiedź.

Zadanie 6.

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zakreśl literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

1.	Pontyfikat Innocentego III ocenia się jako okres największego upadku papieżstwa.	P	F
2.	Określenie <i>uniwersalizm papieski</i> jest właściwe dla czasów od ustanowienia państwa kościelnego do schyłku średniowiecza.	P	F
3.	Proces oddalania się od siebie Kościołów zachodniego i wschodniego rozpoczął się w 1054 r.	P	F

Uporządkuj swoją wiedzę

W jakim państwie papież sprawowali władzę świecką?

Czym jest inwestytura?

W jakich latach trwał spór o inwestyturę?

Papiestwo w średniowieczu

Kryzys papiestwa i Kościoła

Jak nazywa się zjawisko rozdawania godności kościelnych krewnym?

Jak nazywa się zjawisko handlu stanowiskami kościelnymi?

Kto w teorii dokonywał wyboru papieża przed 1059 r.?

Kto ingerował w wybór papieża?

Reformy papiestwa i Kościoła

Gdzie rozpoczął się ruch odnowy Kościoła?

Kto dokonywał wyboru papieża po reformie z 1059 r.?

Jak nazywa się zgromadzenie osób dokonujących wyboru papieża?

Kiedy rozpoczęła się reforma gregoriańska?

Czym jest celibat?

Spór papiestwa z cesarstwem

Który papież i który cesarz rozpoczęli spór o inwestyturę?

• papież:

• cesarz:

Jaka decyzja papieża wywołała ten konflikt?

Co zakończyło spór o inwestyturę?

Papiestwo u szczytu potęgi

W którym roku sobór zatwierdził absolutną władzę papieża w Kościele?

Za czyjego pontyfikatu papiestwo osiągnęło szczyt potęgi?

2. Wyprawy krzyżowe

Zadanie 1.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Wystąpienie Urbana II na synodzie w Clermont było bezpośrednią odpowiedzią na

- A. rozbięcie przez Turków kalifatu bagdadzkiego. C. zdobycie Jerozolimy przez muzułmanów.
B. złupienie Konstantynopola przez Turków. D. próby słane przez władców Bizancjum.

Zadanie 2.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj polecenia.

[...] [atakujący] *podkopywali mur miasta. Saraceni widząc, że zwałą mur, pod wpływem strachu cofnęli się i uciekli w głąb miasta.* [...] Tymczasem Bomund [Boemund I, książę Tarentu, późniejszy książę Antiochii] *przez tłumacza oświadczył starszyźnie Saracenów, aby oni z kobietami i dziećmi, i swym dobytkiem zgromadzili się wokół bramy, za co obiecał zachować ich przy życiu.*

I tak nasi dostali się do miasta, a co który naszedł z dóbr w domach i w oficynach, to zabrał na własność. Gdy nastał dzień, gdziekolwiek znaleźli wroga, mężczyznę czy kobietę, mordowali ich. Nie było zaułka w mieście, gdzie nie leżałby trup saraceński, i z trudnością szło się ulicami tak, by nie napotkać zwłok. Następnie Bomund wszystkim, którym kazał się zgromadzić w wielkiej hali, odebrał rzeczy, jakie posiadali, złoto srebro i ozdoby, jednych zaś zabił, innych odesłał do Antiochii, by ich sprzedać w niewolę.

Źródło: Anonima *Dzieje pierwszej krucjaty albo czyny Franków i pielgrzymów jerozolimskich*, tłum. K. Estreicher, Warszawa–Kraków 1984, s. 109–110.

a) Podaj, z jakiej perspektywy została napisana przytoczona relacja. Uzasadnij odpowiedź.

b) Oceń, w jaki sposób ukazano rycerzy krzyżowych w przytoczonej relacji.

Zadanie 3.

Wyjaśnij, jaką rolę w dziejach państw chrześcijańskich w Jerozolimie odegrały podane procesy.

tworzenie zakonów rycerskich – _____

umacnianie się władzy Saladyna – _____

Zadanie 4.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

Przyjrzyjcie się i zważcie u siebie, w jaki to sposób w naszych czasach Bóg Zachód we Wschód przemienił; my, którzy byliśmy ludźmi zachodnimi, staliśmy się ludźmi wschodnimi; ten, który był Rzymianinem albo Frankiem, stał się tutaj Galilejczykiem albo mieszkańcem Palestyny; ten, który mieszkał w Reims albo Chartres, tu się widzi obywatelem Tyru lub Antiochii. Już zapomnieliśmy miejsc naszych narodzin; już są dla niektórych z nas nieznane, a przynajmniej mówić o nich nie chcą. Jeden z nas posiada w tym kraju domy i sługi, które do niego należą jak gdyby z dziedzicznego prawa; drugi poślubił kobietę, która nie z jego ojczyzny pochodzi, Syryjkę albo Ormiankę, albo i Saracenkę, co dostąpiła łaski chrztu. [...] Najróżniejsze mowy są teraz znane i temu, i tamtemu narodowi, a zaufanie zbliża rasy najodleglejsze.

Źródło: Fulcher z Chartres, *Historia Hierosolymitana 1095–1127*, tłum. H. Szumańska-Grossowa [w:] J. Le Goff, *Kultura średniowiecznej Europy*, Warszawa 1994, s. 82–83.

a) Wyjaśnij, na jakie zmiany wywołane przez ruch krucjatowy zwraca uwagę autor tekstu.

b) Rozstrzygnij, czy przytoczony fragment pozwala określić, w jaki sposób autor tekstu oceniał te zmiany. Uzasadnij odpowiedź.

c) Na podstawie informacji z tekstu i podręcznika spróbuj określić przedział czasu, którego może dotyczyć ten opis.

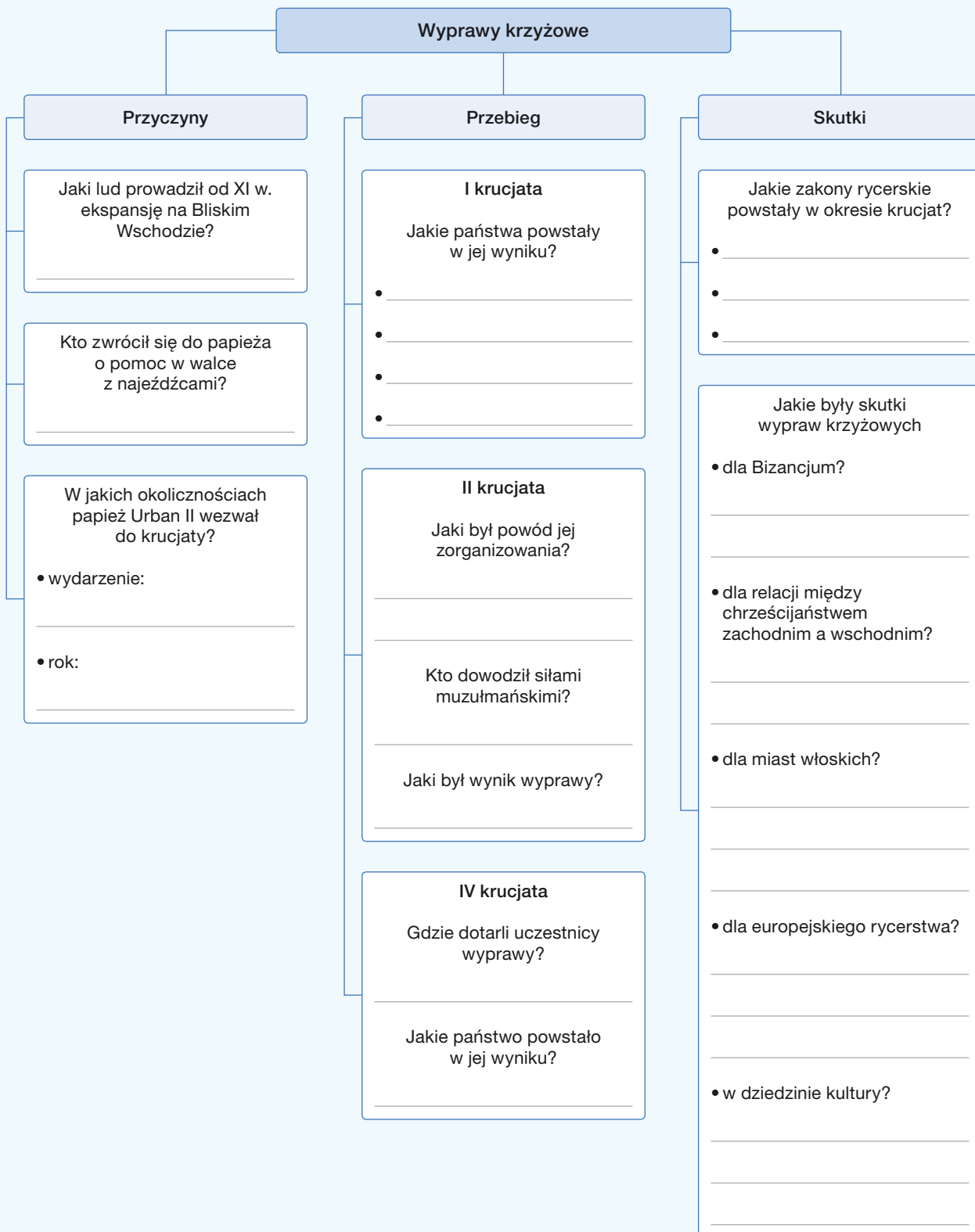
Zadanie 5.

Uporządkuj w kolejności chronologicznej podane wydarzenia, wpisując odpowiednie litery w kratki na osi czasu.

A. złupienie Konstantynopola przez krzyżowców	D. upadek twierdzy krzyżowców w Akce
B. zdobycie Jerozolimy przez armię Saladyna	E. upadek hrabstwa Edessy
C. utworzenie Królestwa Jerozolimskiego	F. synod w Clermont

Uporządkuj swoją wiedzę

3. Najazdy mongolskie

Zadanie 1.

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zakreśl literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

1.	Prowadzona przez Mongołów produkcja żywności opierała się na regularnym wypalaniu nowych obszarów pod uprawy.	P	F
2.	Mongołowie zdecydowali się na podjęcie podbojów dopiero w momencie, gdy bogactwa naturalne ich krainy zostały wyczerpane.	P	F
3.	Temudżyn odziedziczył tytuł Czyngis-chana po swoim ojcu.	P	F

Zadanie 2.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj polecenia.

Zdarzyło się, że w r. 1187 po Wcieleniu Chrystusa Tatarzy wybrali króla, który w ich mowie nosił nazwę Czyngis-chan. Był to człek niepowszedni, wielkiej mądrości i wielkiego męstwa. Wiedźcie, że gdy został wybrany królem, wszyscy Tatarzy świata, którzy rozrzućeni byli po tych odległych ziemiach, przybywali doń i uznawali go za zwierzchnika. I sprawował rządy dobrze i szlachetnie, z taką sprawiedliwością i skromnością, jakby nie królem był, ale samym Bogiem, i wszyscy miłowali go i czcili. I cóż wam rzekę? [...] Gdy Czyngis-chan spostrzegł, że ma tak wielki naród, przysposobił łuki oraz inną broń i wyruszył na podbój innych ziem. I mówię wam, że w niedługim czasie zdobył osiem krajów. A stało się to tym łatwiej, że wówczas każda ziemia i prowincja rządzona była przez osobnego króla czy władcę, więc nie mogli nie będąc zjednoczeni oprzeć się takiej przemocy. Podbiwszy ludy, nie czynił im nic złego ani nie obrabowywał, lecz ustanawiał swego namiestnika i kilku starszych z podbitego ludu i w różnych miejscowościach osadzał swoich ludzi, zaś miejscowy lud zabierał z sobą na podbój dalszych narodów. [...] Zaś narody, widząc dobre rządy i wielkoduszność tego władcy, dobrowolnie mu się poddawały. Gdy Czyngis-chan zebrał takie mnóstwo ludów, że mogłyby całą ziemię pokryć, postanowił zdobyć większą część świata, a nawet cały świat.

Źródło: *Wiek V–XV w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 2003, s. 200–201.

a) Wymień cechy charakteru, które przypisuje Czyngis-chanowi autor przytoczonej relacji.

b) Podaj, jakie czynniki miały – według autora – sprzyjać poszerzaniu imperium Czyngis-chana.

c) Porównaj przytoczoną relację z informacjami z podręcznika i oceń jej wiarygodność.

Zadanie 3.

Zapoznaj się z miniaturą ukazującą bitwę pod Mohi, a następnie wyjaśnij, w jaki sposób jej autor przedstawił różnice pomiędzy siłami mongolskimi i europejskim rycerstwem.

Zadanie 4.

Wyjaśnij, dlaczego konnica mongolska odnosiła w XIII w. zwycięstwa nad europejskim rycerstwem.

Zadanie 5.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Do rozpadu imperium Mongołów przyczyniły się

A. regularne bunty podbitych ludów.	C. konflikty wśród potomków Czyngis-chana.
B. ciągłe najazdy sąsiednich potęg.	D. wojny religijne pomiędzy jego mieszkańcami.

Zadanie 6.

Uporządkuj w kolejności chronologicznej podane wydarzenia związane z podbojami Mongołów, wpisując odpowiednie litery w kratki na osi czasu.

A. śmierć Czyngis-chana	C. zajęcie Chin	E. bitwa pod Legnicą
B. bitwa nad Kalką	D. zniszczenie Kijowa	

Uporządkuj swoją wiedzę

Jaki tryb życia wiodli Mongołowie?

Kto zjednoczył plemiona mongolskie?

Jak nazywano części, na które podzielono imperium mongolskie po 1227 r.?

Ekspansja mongolska

Podboje w Azji

Jaki kraj Mongołowie podbili w pierwszej kolejności?

Jaki obszar Azji zajęli Mongołowie pod rządami Czyngis-chana?

Jaki rodzaj wojska stanowił podstawę mongolskiej armii?

Z jakiej postawy wobec wrogów zasłynęli Mongołowie?

Jakimi obowiązkami obciążono ludność podbitych ziem?

- _____
- _____

Inwazja na Europę

Jak nazywano Mongołów w Europie?

W którym roku doszło do bitwy nad rzeką Kałką?

Kogo pokonali w niej Mongołowie?

Kto poprowadził inwazję mongolską na Europę w 1235 r.?

Jakie ziemie w Europie podporządkowali sobie Mongołowie?

Jakie kraje najechali Mongołowie w 1241 r.?

- _____
- _____

4. Wieś i miasto w średniowieczu

Zadanie 1.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zastąpienie dwupolówki trójpolówką zmniejszało wpływ klęsk żywiołowych na plony, ponieważ pozwalało

- A. znacznie spowolnić proces jałowienia gleby.
- B. przeznaczyć pod uprawy większy obszar ziemi.
- C. prowadzić siew i zbiory dwa razy w ciągu roku.
- D. wykorzystywać udoskonalone narzędzia rolnicze.

Zadanie 2.

Zapoznaj się z miniaturą z XIV-wiecznego psalterza, a następnie wykonaj polecenia.

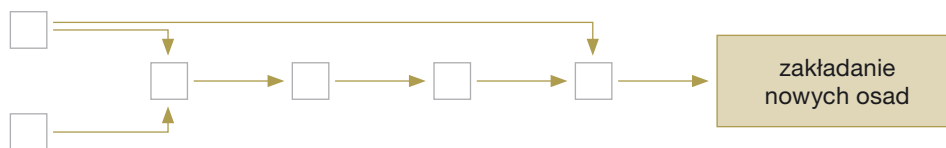

a) Podaj, jakimi narzędziami rolniczymi posługują się ukazane postacie.

b) Wyjaśnij, jakie zmiany w prowadzeniu ukazanych prac przyniosło zastąpienie tego narzędzia jego udoskonaloną wersją.

Zadanie 3.

Wpisz we właściwe pola schematu litery odpowiadające wskazanym wydarzeniom i procesom historycznym, tak by utworzyły one ciąg przyczynowo-skutkowy.

- A. zastosowanie efektywniejszych narzędzi rolniczych
- B. brak pracy dla wszystkich mieszkańców wsi
- C. upowszechnienie się trójpolówki
- D. ograniczenie klęsk głodu
- E. wzrost zaludnienia w Europie
- F. zwiększenie produkcji rolnej

Zadanie 4.

Wyjaśnij, w jaki sposób zastąpienie chłopskich danin czynszem pieniężnym zmieniło położenie wymienionych grup społecznych.

chłopi – _____

rzemieślnicy – _____

właściciele ziemscy – _____

Zadanie 5.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj polecenia.

Wójt, rada i pospólstwo miasta Lubeki [...]. Niechaj wie obecne pokolenie, a przypomni sobie i potomność, żeśmy z kochanymi przyjaciółmi naszymi, mieszczanami z Hamburga, tego rodzaju układ zawarli. Że gdyby przypadkiem zbóje albo inni źli ludzie podnieśli się przeciw naszym albo ich mieszczanom, od owego miejsca, gdzie rzeka nazwana Trawe wpada do morza, aż do Hamburga, a stąd przez całą Łabę aż do morza, i naszych albo ich mieszczan wrogo napadli, to wszystkie koszta i wydatki związane z niszczeniem i tępieniem tych zbójów zarówno my razem z nimi, jak i oni razem z nami powinniśmy równie ponosić.

Źródło: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 8: *Miasta i mieszczaństwo średniowiecza (do schyłku XV w.)*, oprac. R. Heck, Warszawa 1959, s. 16.

a) Wyjaśnij, jaki był cel zawarcia przytoczonej umowy.

b) Na podstawie informacji ze źródła opisz ustrój ówczesnej Lubeki.

Zadanie 6.

Wyjaśnij pojęcia.

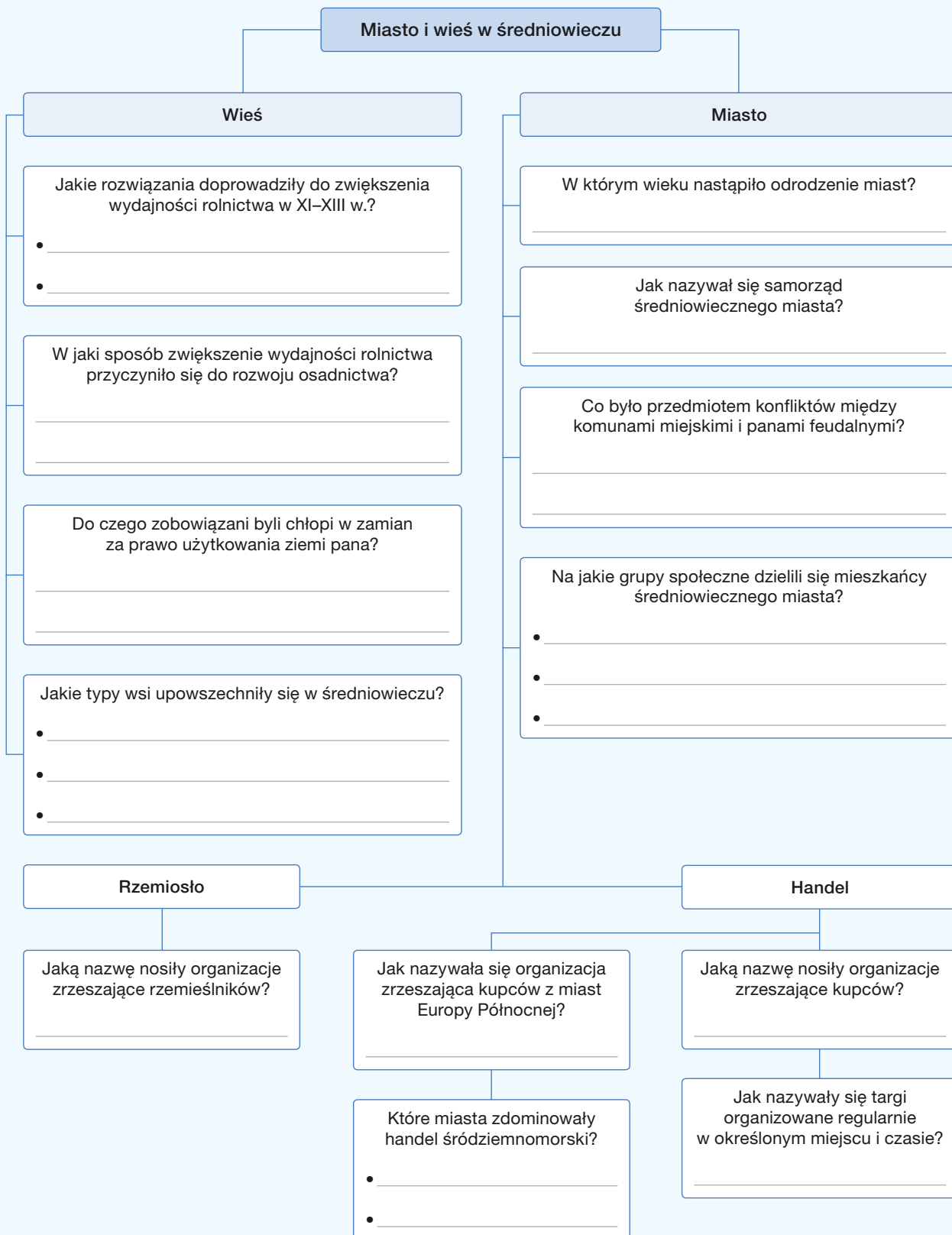
komuna – _____

gildia – _____

weksel – _____

cech – _____

Uporządkuj swoją wiedzę

5. Kościół w średniowieczu

Zadanie 1.

Dokończ zdania. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Po soborze laterańskim IV wierni stali się bardziej związani ze swoimi parafiami dzięki temu, że

- A. w kościołach parafialnych zaczęto wygłaszać kazania w językach narodowych.
- B. nakazano wówczas wzniesienie kościołów we wszystkich wsiach.
- C. wprowadzono obowiązkową edukację w szkołach parafialnych.
- D. zobowiązano ich do corocznej spowiedzi i komunii.

Zakon cystersów cieszył się szczególnym szacunkiem dzięki

- A. kazaniom, które dotyczyły codziennych problemów.
- B. bogatemu wystrojowi ich monumentalnych świątyń.
- C. głoszonym przez nich hasłom powrotu do ubóstwa.
- D. ich zaangażowaniu w życie miejskiej wspólnoty.

Zadanie 2.

Wyjaśnij, jaką funkcję pełniła *Biblia pauperum*.

Zadanie 3.

Zapoznaj się z przytoczonymi postanowieniami soboru laterańskiego IV, a następnie wykonaj polecenia.

66, 1. Do Stolicy Apostolskiej często dochodzą głosy, że niektórzy duchowni żądają i wymuszają pieniądze za obrzędy pogrzebowe, błogosławieństwa ślubne i im podobne. Jeśli nie zadowoliliby się ich chciwości, chytrze wymyślają fikcyjne przeszkody. **66, 2.** Niektórzy zaś świeccy powodowani fermentem heretyckiej przewrotności, pod pretekstem kanonicznej prawowierności usiłują występować przeciw godnemu pochwały zwyczajowi, wynikiem z pobożności wiernych, [składania ofiar] na rzecz Kościoła świętego. **66, 3.** Dlatego zabraniamy niegodnej praktyki pobierania opłat w wyżej wymienionych przypadkach i jednocześnie zalecamy, aby zachowywać pobożne zwyczaje. Postanawiamy, że sakramentów Kościoła należy udzielać bez opłat, ci zaś, którzy podstępnie usiłują zmienić godny pochwały zwyczaj [składania ofiar pieniężnych], po rozpoznaniu prawdy, zostaną powściągnięci przez biskupa miejsca.

Źródło: *Dokumenty Soborów Powszechnych*, t. 2: 869–1312, oprac. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2003, s. 311.

a) Podaj, jakie reakcje budziły postawy duchowieństwa opisane w punkcie 66, 1.

b) Wyjaśnij, o jakich postawach i ruchach mówi punkt 66, 2.

c) Wyjaśnij, jakie rozwiązanie problemu opisanego w punkcie 66, 1 przyjął sobór.

Zadanie 4.

Porównaj model funkcjonowania zakonów franciszkanów i dominikanów. Wskaż kluczowe podobieństwa i różnice.

Zadanie 5.

Zapoznaj się z miniaturą wykonaną w okresie niewoli awiniońskiej, a następnie oceń, jaki był stosunek jej autora do decyzji o przeniesieniu siedziby papieskiej. Uzasadnij odpowiedź.

Zadanie 6.

Uporządkuj w kolejności chronologicznej podane wydarzenia, wpisując odpowiednie litery w kratki na osi czasu.

A. początek niewoli awiniońskiej papieża

D. obrady soboru laterańskiego IV

B. początek wielkiej schizmy zachodniej

E. utworzenie zakonu cystersów

C. założenie zakonu franciszkanów

F. obrady soboru w Konstancji

Uporządkuj swoją wiedzę

6. Europa późnego średniowiecza

Zadanie 1.

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zakreśl literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

1.	Do wybuchu wojny stuletniej doprowadziły spory o prawa do tronu Anglii.	P	F
2.	W prowadzonych walkach obie strony korzystały głównie z wojsk zaciężnych.	P	F
3.	Przełomowe znaczenie dla losów wojny miało przełamanie oblężenia jednego z ostatnich punktów obrony Francuzów – Orleanu.	P	F

Zadanie 2.

Zapoznaj się z ilustracją przedstawiającą fresk z XIV w., a następnie wykonaj polecenia.

a) Opisz ukazaną scenę.

b) Porównaj to dzieło z przedstawieniami opartymi na motywie „tańca śmierci”. Wskaż najważniejsze podobieństwa i różnice.

Zadanie 3.

Wyjaśnij, w jaki sposób „czarna śmierć” wpłynęła na gospodarkę i stosunki społeczne w Europie zachodniej i południowej.

Zadanie 4.

Zapoznaj się z fragmentem czterech artykułów praskich z 1420 r., a następnie wykonaj polecenia.

[...] Niech wiedzą wszyscy wierni chrześcijanie, że królestwo czeskie niezmiennie trwa i z bożą pomocą trwać będzie [...] przy niżej spisanych artykułach. Po pierwsze: by w królestwie czeskim swobodnie i bezpiecznie głoszone słowo Boże i by księża głosili je bez przeszkód [...]. Po drugie: by Ciało i Krew najświętszego ukrzyżowanego Chrystusa Pana rozdawane były pod postacią chleba i wina, wszystkim wiernym wolnym od grzechu śmiertelnego, jak postanowił Chrystus, Pan i Zbawca [...]. Po trzecie: by [księżom] odebrano i zniesiono ich świecką władzę nad bogactwem i dobrem doczesnym, szkodzącą ich stanowisku, i aby księża dla zbawienia swego wrócili do reguły Pisma Św. i żywota apostoelskiego, jaki wiodł Chrystus ze swymi apostołami. Po czwarte: by wszystkie grzechy śmiertelne, zwłaszcza jawne, a także inne występki przeciw prawu bożemu karano i potępiano [niezależnie] od stanowiska [grzeszącego]. Śmierci są godni ci, co popełniają grzechy, i ci, co potakują [grzechom takim] jak: rozpusta, obżarstwo, cudzołóstwo, złodziejstwo, grabież, nienawiść, kłamstwo [...]; a wśród księży: [...] branie pieniędzy za chrzest, za bierzmowanie, za spowiedź, za komunię, za oleje święte, za wodę [święconą], [...] kupowanie i sprzedawanie mszy [...].

Źródło: *Wiek V–XV w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 2003, s. 311–312.

a) Wyjaśnij, jakich zmian w funkcjonowaniu Kościoła domagali się autorzy dokumentu.

b) Wskaż, które spośród postulatów wyrażonych w dokumencie były zgodne z hasłami głoszonymi przez Jana Wiklefa.

c) Oceń, które postulaty stanowiły największe zagrożenie dla dostojników kościelnych.

Zadanie 5.

Uporządkuj w kolejności chronologicznej podane wydarzenia, wpisując odpowiednie litery w kratki na osi czasu.

A. początek powstania chłopskiego we Francji

D. zajęcie Konstantynopola przez Turków

B. główne uderzenie „czarnej śmierci”

E. wybuch powstania Wata Tylera

C. wybuch powstania husyckiego

F. wybuch wojny stuletniej

Uporządkuj swoją wiedzę

Jaka epidemia zdziesiątkowała ludność Europy w latach 1348–1350?

Kto był przywódcą powstania chłopskiego, które wybuchło w Anglii w 1381 r.?

Jak nazywał się angielski kaznodzieja, którego pisma wywarły wpływ na poglądy Jana Husa?

Kryzys schyłku średniowiecza

Wojna stuletnia

Jakie państwa były stronami tego konfliktu?

- _____
- _____

Co stanowiło przedmiot sporu między nimi?

- _____
- _____

W jakich latach toczył się ten konflikt?

Kto poprowadził odsiecz Orleanu w 1429 r.?

Jaki był wynik wojny stuletniej?

Husytyzm

Jakie były postulaty husytów?

- _____
- _____
- _____

Co było powodem wybuchu powstania w Czechach w 1419 r.?

Kto dowodził siłami husytów?

Na jakie stronnictwa podzielili się husyci?

- _____
- _____

Jaki był wynik bitwy pod Lipanami w 1436 r.?

Zagrożenie tureckie

W którym wieku Turcy osmańscy rozpoczęli ekspansję?

W jakim regionie Europy Osmanowie prowadzili podboje w XIV–XV w.?

Kogo pokonali Turcy w bitwie pod Warną w 1444 r.?

W którym roku Osmanowie zdobyli stolicę Bizancjum?

Jak nazywał się sułtan, który dowodził oblężeniem Konstantynopola i uczynił to miasto stolicą swojego imperium?

7. Kultura średniowiecznej Europy

Zadanie 1.

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Do procesu kształtowania się uniwersalnego charakteru kultury średniowiecznej Europy Zachodniej przyczyniło się przede wszystkim

- A. oddziaływanie ottońskiej idei cesarstwa uniwersalnego.
- B. ujednoczenie modelu kształcenia na uniwersytetach.
- C. wspólne pochodzenie etniczne jej mieszkańców.
- D. uformowanie się ścisłej wspólnoty religijnej.

Zadanie 2.

Zapoznaj się ze średniowieczną ilustracją ukazującą budowę świątyni w Jerozolimie przez króla Salomona, a następnie wykonaj polecenia.

- a) Podaj, jaki styl reprezentuje budowla na ilustracji. Wymień dostrzeżone przez Ciebie elementy charakterystyczne dla tego stylu.

- b) Wyjaśnij, dlaczego autor ilustracji zdecydował się w ten sposób przedstawić świątynię wzniesioną przez króla Salomona.

Zadanie 3.

Wyjaśnij pojęcia.

witraż – _____

miniatura – _____

fresk – _____

pieta – _____

Zadanie 4.

Wyjaśnij, w jaki sposób rozwój miast wpłynął na przeobrażenia w architekturze sakralnej.

Zadanie 5.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym, a następnie wykonaj polecenia.

[Pewien Czech studiujący w Anglii przywiózł stamtąd pisma Wiklifa, które najbardziej podobały się tym], którzy przejęci byli nienawiścią do Niemców. Wśród tych wybijał się na czoło Jan, człowiek z zapadłej wsi zwanej Hus, czyli Gęś. Ten jako człowiek bystrego umysłu, wymowny i zamilowany w dialektyce, lubił bardzo obce poglądy. Chciwie też chwycił się nauki wiklefitów i począł nią trapić mistrzów niemieckich [...] w nadziei, że stropieni w ten sposób Niemcy szkołę [tj. uniwersytet w Pradze] opuszczą. Zażądano też od [króla Czech] Wacława, aby uczelnia praska była rządzona na wzór paryski. [...] Oburzeni tym [...] Niemcy, [...] w jednym dniu w liczbie ponad dwa tysiące przenieśli się do Lipska, [...] i tam założyli sobie uniwersytet. [W Pradze] rządy w uniwersytecie stanęły otworem dla Czechów. Na jego czele stanął teraz Jan Hus, wielce wymowny i sławny z czystości życia, który począł teraz głosić naukę opartą na zasadach Wiklifa].

Źródło: *Wiek V–XV w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S. B. Lenard, Warszawa 2003, s. 306.

a) Wskaż te informacje z tekstu, które sugerują, że studenci stanowili mobilną grupę społeczną.

b) Podaj, jakie spory toczono na uniwersytecie praskim.

c) Przedstaw, jaką rolę w świetle tekstu odgrywały uniwersytety w procesie rozpowszechniania informacji i idei.

Zadanie 6.

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zakreśl literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

1.	Średniowieczne uniwersytety realizowały jeden wspólny program nauczania.	P	F
2.	Niezależność uniwersytetów od Kościoła wyrażała się m.in. w rezygnacji z nauczania teologii.	P	F
3.	Wśród czynników, które wywołały ożywienie intelektualne w Europie, ważną rolę odegrały kontakty ze światem islamu i z Bizancjum.	P	F

Uporządkuj swoją wiedzę

Co było podstawą
jedności kulturowej
w średniowiecznej Europie?

Jakim językiem posługiwali się
w średniowiecznej Europie
duchowni, pisarze i uczeni?

Jak nazywają się ilustracje,
którymi zdobiono
średniowieczne księgi?

Kultura średniowiecznej Europy

Sztuka romańska

W którym wieku rozwinął się
styl romański?

Jaką funkcję, oprócz sakralnej,
pełniły kościoły romańskie?

Co cechowało konstrukcję
budowli romańskich?

Jakie były ich typowe
elementy?

- _____
- _____
- _____

Jakie dekoracje zdobiły wnętrza
kościółów romańskich?

- _____
- _____

Sztuka gotycka

W którym wieku
powstał styl gotycki?

Co cechowało budowę
gotyckie?

Jakie nowe rozwiązania
zastosowano w ich konstrukcji?

- _____
- _____
- _____

Czym wypełniano okna
gotyckich kościołów?

Uniwersytety

W którym wieku w Europie
zaczęły powstawać
uniwersytety?

Jaką metodę
nauczania stosowano
na średniowiecznych
uniwersytetach?

W jakich miastach
działały trzy najstarsze
europejskie uczelnie?

- _____
- _____
- _____

Na wrywki

- Dlaczego symonia i nepotyzm miały negatywny wpływ na autorytet Kościoła?
- W jaki sposób we wczesnym średniowieczu obierano papieża?
- Czym w XI w. wyróżniało się opactwo w Cluny?
- O co spierali się papież Grzegorzem VII i cesarz Henryk IV?
- Co oznacza i skąd pochodzi zwrot „udać się do Canossy”?
- Jakie zmiany wprowadził konkordat wormacki?
- Który z papieży faktycznie wcielił w życie ideę papocezaryzmu?
- Kiedy doszło do wielkiej schizmy wschodniej?
- Gdzie padło pierwsze wezwanie do zajęcia Jerozolimy przez chrześcijan?
- Jak nazywało się najważniejsze państwo utworzone na skutek I krucjaty?
- Dlaczego w okresie wypraw krzyżowych powstały zakony rycerskie?
- Kim był Saladyn?
- Jak zakończyła się IV krucjata?
- Jaką nazwę nosiła ostatnia twierdza krzyżowców w Ziemi Świętej?
- Co oznacza pojęcie „handel lewantyński”?
- Przeciwko komu skierowana była rekonkwista?
- Czym zajmowały się plemiona mongolskie przed okresem wielkich podbojów?
- Co oznaczał przyjęty przez Temudżyna tytuł Czyngis-chana?
- Jak nazywała się stolica imperium mongolskiego?
- Które ziemie w Europie najdłużej znosiły panowanie Mongołów?
- Który z książąt polskich zginął w bitwie pod Legnicą?
- Jakie nowe narzędzia rolnicze zaczęto stosować w XI/XII w.?
- Dlaczego trójpolówka jest lepszym rozwiązaniem niż dwupolówka?
- Dlaczego w XI/XII w. zaczęto na dużą skalę zakładać nowe wsie?
- Co w średniowieczu określano mianem komuny?
- Czym były wolnizna, komuna, Hanza?
- Na jakie grupy dzielimy społeczeństwo średniowiecznego miasta?
- Jakie zmiany w życiu ogółu wiernych wprowadził sobór laterański IV?
- Czym była *Biblia pauperum*?
- W jaki sposób Kościół rozwiązał problem herezji albigensów?
- Z jakiego miasta włoskiego wywodził się założyciel zakonu braci mniejszych?
- Czym dominikanie różnili się od franciszkanów?
- Do jakiego miasta została w XIV w. przeniesiona kuria papieska?
- W jakich latach trwała wielka schizma zachodnia?
- O co walczono w wojnie stuletniej?
- Jaką rolę w wojnie stuletniej odegrała Joanna d'Arc?
- Czym była „czarna śmierć” i jakie były jej skutki?
- Czego domagali się husyci i co spotkało ich przywódcę?
- Do jakich wydarzeń odnosi się określenie „żakeria”?
- Kiedy upadło cesarstwo bizantyjskie?
- Dlaczego kulturę Europy średniowiecznej określa się jako uniwersalną?
- Jakie rozwiązania architektoniczne były typowe dla budowli romańskich?
- Jaką rolę w architekturze gotyckiej odgrywały witraże?
- W jakich okolicznościach wykształciła się scholastyka?
- Jakie okoliczności doprowadziły do powstania pierwszych uniwersytetów?

Karta powtórzeniowa

Zadanie 1.

Dokończ zdania. Wybierz właściwe odpowiedzi spośród podanych.

Rozpoczęty w XI w. spór o inwestyturę zakończył się wraz z

- A. opracowaniem przez Grzegorza VII dokumentu określanego jako *Dictatus papae*.
- B. ukorzeniem się Henryka IV w Canossie, co wymusił bunt poddanych.
- C. zawarciem przez papieża i cesarza ugody w 1122 r. w Wormacji.
- D. ucieczką Grzegorza VII z Rzymu przed siłami cesarskimi.

Hasło wyprawy rycerskiej do Ziemi Świętej pojawiło się po raz pierwszy w odpowiedzi na

- A. zdobycie Konstantynopola przez Turków.
- B. wkroczenie Arabów do Jerozolimy.
- C. upadek Królestwa Jerozolimskiego.
- D. podboje Turków seldżuckich.

Zadanie 2.

Wyjaśnij, dlaczego utworzono zakony rycerskie.

Zadanie 3.

Wskaż te spośród poniższych wydarzeń i procesów, które można uznać za skutki wypraw krzyżowych.

☐ ożywienie intelektualne w Europie	☐ schizma wschodnia	☐ rozwój kultury dworskiej
☐ odrodzenie handlu lewantyńskiego	☐ „czarna śmierć”	☐ umocnienie porządku stanowego

Zadanie 4.

Rozstrzygnij, czy podane zdania są prawdziwe, czy fałszywe. Zakreśl literę „P” przy zdaniach prawdziwych, a „F” – przy fałszywych.

1.	Podstawową formacją armii Czyngis-chana była ciężkozbrojna piechota.	P	F
2.	Najazdy mongolskie spadły na Europę w okresie, gdy jej rycerstwo było zaangażowane w obronę Królestwa Jerozolimskiego.	P	F

Zadanie 5.

Podaj, jakie korzyści przynosiło zastosowanie podanych niżej sposobów uprawy ziemi.

dwupolówka – _____

trójpółówka – _____

Zadanie 6.

Wyjaśnij, w jaki sposób zwiększenie produkcji żywności w XI/XII w. doprowadziło do ożywienia i rozwoju miast w Europie.

Zadanie 7.

Oznacz te grupy mieszkańców miasta, które z zasady składały się z jego obywateli.

plebs mistrzowie cechowi pospólstwo patrycjat

Zadanie 8.

Wyjaśnij, czym odróżniał się zakon cystersów od zakonów franciszkanów i dominikanów.

Zadanie 9.

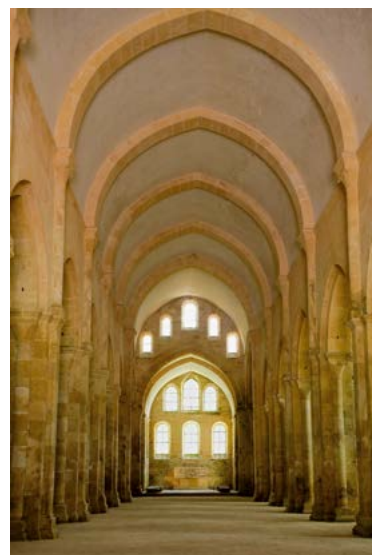
Uporządkuj w kolejności chronologicznej podane wydarzenia, wpisując odpowiednie litery w kratki na osi czasu.

A. upadek cesarstwa bizantyjskiego	E. koniec wojen husyckich
B. początek niewoli awiniońskiej	F. sobór w Konstancji
C. wielka schizma zachodnia	G. „czarna śmierć”
D. wybuch wojny stuletniej	

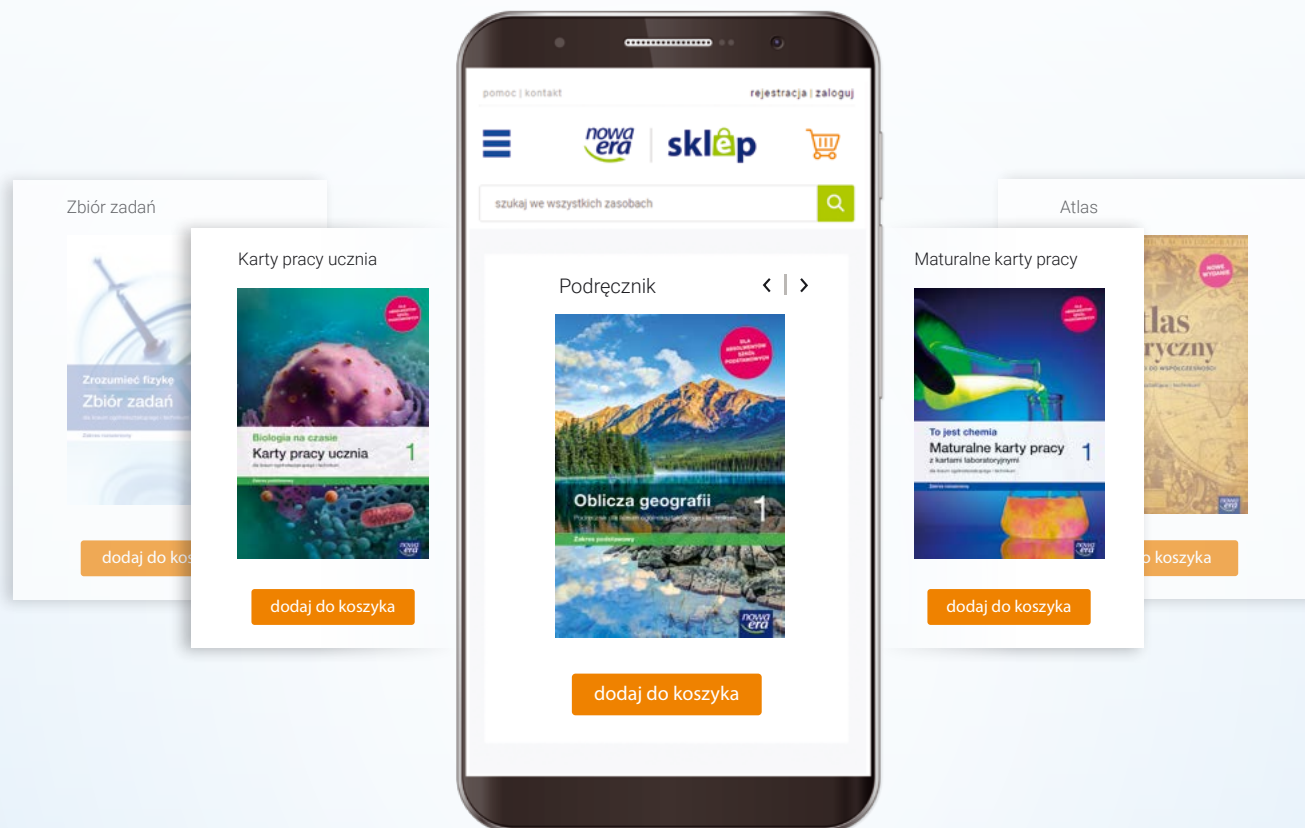
Zadanie 10.

Zapoznaj się z fotografią przedstawiającą wnętrze jednego z francuskich kościołów, a następnie podaj, w jakim stylu została wykonana ta budowla i jakie rozwiązania charakterystyczne dla tego stylu są widoczne na zdjęciu.

Twój edukacyjny koszyk

Kliknij po najlepszą ofertę!

sklep.nowaera.pl

Bezpieczne
płatności

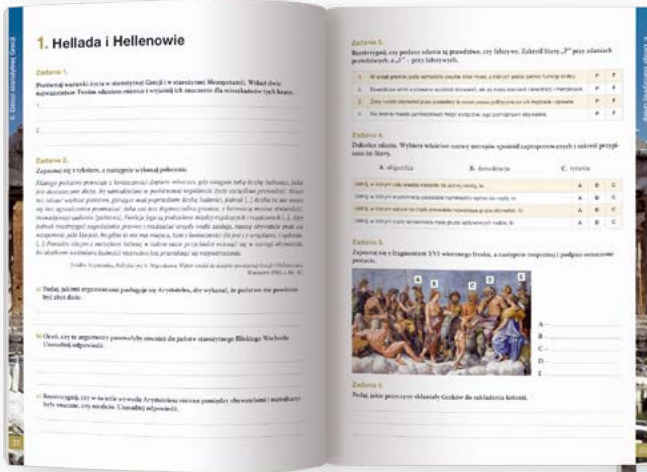

Bezpłatna
wysyłka

Szybka
dostawa

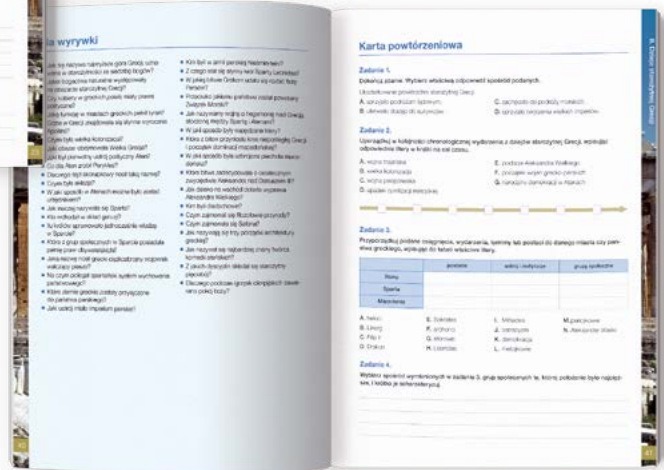
Karty pracy ucznia 1 do zakresu podstawowego zawierają zadania, które ułatwią Ci zrozumienie i zapamiętanie najważniejszych zagadnień z historii. Ta publikacja pomoże Ci również usystematyzować i utrwalić wiedzę z każdego tematu oraz umożliwi sprawne powtórki przed sprawdzianem.

Szybkie powtórki przed sprawdzianem

Na wrywki, czyli pytania do rozdziału, pozwolą Ci samodzielnie sprawdzić poziom opanowania podstawowej wiedzy.

Karty powtórzeniowe zawierające przekrojowe zadania do każdego rozdziału służą do powtórzenia najważniejszych treści.

Uczenie się przez ćwiczenie

Karty pracy do każdej lekcji pomogą Ci zrozumieć i utrwalić nowe treści oraz przeciwyczyć wymagane umiejętności.

Uporządkuj swoją wiedzę

W Kartach pracy ucznia znajdziesz mapy mentalne przygotowane do każdej lekcji. Uzupełniane na bieżąco ułatwiają porządkowanie i utrwalanie najważniejszych wiadomości z danego zakresu materiału.

